Competențele și acțiunile Băncii Naționale a României în raport cu băncile și instituțiile financiare nebancare

Prezentare susținută în fața

Comisiei economice, industrie și servicii a Senatului României

Florin Georgescu, prim-viceguvernator BNR

27 Septembrie 2017

Cuprins

Mandatul BNR în relație cu instituțiile de credit.....pag.3
Activitatea de supraveghere a instituțiilor de credit.....pag. 4-6
Competențele BNR în relație cu IFN.....pag. 7
Sănătatea financiară a sectorului bancar autohton.....pag. 8
Re-reglementare post-criză – politica macroprudențială în UE și în România.....pag. 9-10
Evoluția creditării sectorului IFN.....pag. 11-12
Evoluția gradului de îndatorare a populației.....pag. 13
Distribuția creditului după veniturile populației și potențialele riscuri de supra-îndatorare a acesteia.....pag. 14-15
De ce sunt necesare măsuri prudenţiale ale BNR?.....pag. 16
Măsuri adoptate de BNR prin modificările aduse sectorului IFN de Regulamentul nr. 1/septembrie 2017.....pag. 17-18
Direcţii de întărire a cadrului legal aferent sectorului IFN care necesită modificări la nivelul legislaţiei specifice.....pag. 19
Factorii care au condus la înregistrarea de pierderi de către instituțiile de credit.....pag.20-23
Evoluția profitului contabil și a principalelor sale componente.....pag.24

Mandatul Băncii Naționale a României în relație cu instituțiile de credit

stabilit prin:

- **Legea nr. 312/2004 privind privind Statutul Băncii Naţionale a României**
  - ✓ ***Banca Națională a României are atribuții pentru autorizarea, reglementarea şi supravegherea prudenţială a instituţiilor de credit, promovarea şi monitorizarea bunei funcţionări a sistemelor de plăţi pentru asigurarea stabilităţii financiare (art. 2 alin. (2) lit.b)***

- **Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 99/2006 privind instituţiile de credit şi adecvarea capitalului**
  - ✓ ***Banca Naţională a României este autoritatea competentă cu privire la reglementarea, autorizarea şi supravegherea prudenţială a instituţiilor de credit, potrivit prevederilor ordonanţei de urgenţă şi ale Regulamentului (UE) nr. 575/2013 (art. 4 alin. 1)***
  - ✓ ***Banca Naţională a României asigură supravegherea prudenţială a instituţiilor de credit, urmărind respectarea cerinţelor prevăzute de lege şi de reglementările aplicabile în vederea prevenirii şi limitării riscurilor specifice activităţii bancare, în scopul protejării intereselor deponenţilor şi al asigurării stabilităţii şi viabilităţii întregului sistem bancar (art. 164 alin. 1)***

Activitatea de supraveghere a instituțiilor de credit (1)

În cadrul sistemului de supraveghere prudenţială, BNR:

- **Contribuie la <u>supravegherea macroprudențială</u>**
  - ✓ ***scop*** ➡ ***întărirea capacității sectorului bancar de a face față șocurilor și diminuarea acumulării de riscuri sistemice; în baza recomandărilor de politică macroprudențială ale Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială, BNR emite propriile reglementări prin care se stabilesc o serie de cerințe pentru instituțiile de credit (art.4 alin.2 din Legea nr.12/2017)***

- **Asigură <u>supravegherea microprudențială</u>**
  - ✓ ***obiective*** ➡ ***- identificarea și monitorizarea riscurilor care pot afecta soliditatea instituției de credit***
    - ***evaluarea cadrului de administrare (guvernanță internă și politica de remunerare la nivelul instituției de credit)***
    - ***evaluarea calității procesului de adecvare a capitalului la riscuri și a lichidității la nivelul unei bănci***

Activitatea de supraveghere a instituțiilor de credit (2)

Instrumente de realizare a activităţii de supraveghere bancară la nivel microprudențial:

- ✓ ***pe bază de raportări (art. 169 din OUG nr. 99/2006) cu frecvență:***
  - săptămânală (lichiditate imediată, surse atrase etc.)
  - lunară (raportări financiare, lichiditate, clasificare credite, expuneri neperformante etc.)
  - trimestrială (raportări prudenţiale, expuneri mari etc.)
  - semestrială și anuală (situații financiare)

- ✓ ***prin verificări la faţa locului (art. 169 din OUG nr. 99/2006) desfăşurate la sediul băncilor şi al sucursalelor acestora din ţară şi din străinătate***

- ✓ ***prin dispunerea de măsuri și/sau aplicarea de sancțiuni, atunci când se constată abateri de la normele legale (art.226 și art.229 din OUG nr. 99/2006)***

Activitatea de supraveghere a instituțiilor de credit (3)

presupune:

- **Evaluarea riscurilor bancare**
  - ✓ ***verificarea modului în care instituțiile de credit își identifică și administrează riscurile asumate: risc de credit, risc operațional, risc de piață, risc de lichiditate, alte riscuri semnificative (art. 166 alin. 1 din OUG nr. 99/2006)***

- **Proporţionalitate**
  - ✓ ***luarea în considerare în cadrul verificărilor și evaluărilor a mărimii, importanței sistemice, naturii, extinderii şi complexităţii activităţilor desfăşurate de instituţiile de credit pentru o dimensionare corectă a activității de supraveghere(art. 166 alin. 3 din OUG nr. 99/2006)***

- **Cerinţe de prudențialitate**
  - ✓ ***BNR determină dacă instituția de credit este administrată prudent şi riscurile sunt acoperite cu capital în raport cu profilul de risc asumat de aceasta (art. 166 alin. 2 din OUG nr. 99/2006)***
  - ✓ ***BNR determină şi solicită, atunci când este cazul, cerințe suplimentare de capital și/sau de lichiditate, precum şi îmbunătățirea cadrului de administrare a activităţii instituțiilor de credit (art. 226 alin. 3 din OUG nr. 99/2006)***

Competențele Băncii Naționale a României în relație cu instituțiile financiare nebancare

Băncii Naționale a României (BNR) îi revin în relație cu instituțiile financiare nebancare (IFN) *competențe de* ***reglementare şi supraveghere prudențială*** ***(Legea nr. 93/2009 privind instituțiile financiare nebancare cu modificările și completările ulterioare):***

1. Registrul special - IFN cu volum semnificativ al activităţii

- ***Cerințe*** vizând desfăşurarea activităţii în condiţii de prudenţă:
  a) **organizare** ca societate pe acţiuni (art.6), **nivel minim al capitalului social** (art.18), reputaţie şi experienţă profesională a **conducătorilor** (art.20), **provizioane** de risc de credit (art.23), **creditarea responsabilă** (art.21)
  b) soliditatea financiară a **acționarilor semnificativi**, reputaţia şi experienţa profesională a **tuturor membrilor structurii de administrare**, nivelul **fondurilor proprii, limitarea expunerilor, guvernanță internă** (art.31), raportare la **Centrala Riscului de Credit** (art.46)
- ***BNR supraveghează*** *aceste IFN* pe baza raportărilor periodice şi inspecţiilor la sediul unităților (art.44)

2. Registrul general - IFN cu volum redus de activitate

- ***Cerințe*** – sunt similare celor de la pct. 1.a)
- ***BNR urmărește activitatea*** acestor IFN pe baza raportărilor periodice (art.43)

3. Registrul de evidenţă (case de ajutor reciproc, case de amanet, creditare din fonduri publice) - ***competențele BNR se referă la înregistrarea acestor entități în scop statistic*** (art.41)

Sănătatea financiară a sectorului bancar autohton s-a menținut adecvată, superioară mediei UE

Indicatori de risc	Praguri de semnal	Praguri de alertă	România*						UE
			2014	2015	2016	mar. 17	iun. 17	iul. 17	mar.17
	Solvabilitate								
Fonduri proprii de nivel 1	[12%-15%]	<12%	14.6	16.7	17.5	17.7	17.8		15.4
	Calitatea activelor								
Rata creditelor neperformante	[3%-8%]	>8%	20.7	13.5	9.6	9.4	8.3	8.2	4.8
Gradul de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante	[40%-55%]	<40%	55.6	57.7	56.3	56.8	59.1	58.9	45.2
	Profitabilitate								
Profitabilitatea capitalurilor	[6%-10%]	<6%	-14.4	11.9	10.1	11.2	12.1	12.7	6.9
Cost/Venit	[50%-60%]	>60%	55.8	58.5	53.2	61.4	55.4	54.9	63.8
	Structura bilanţului								
Credite/Depozite pentru populaţie şi societăţi nefinanciare	[100%-150%]	>150%	82.5	78.2	74.3	75.8	75.3	76.1	118.1

*) Sunt cuprinse numai băncile persoane juridice române, conform metodologiei ABE.

Notă: Pragurile sunt conform metodologiei Autorităţii Bancare Europene.

- culoarea verde înseamnă că indicatorul este la un nivel mai favorabil decât pragul de semnal
- culoarea galben arată că indicatorul a atins pragul de semnal
- culoarea roşie arată că indicatorul a depăşit pragul de alertă

Sursa: BNR, Autoritatea Bancară Europeană (ABE)

Re-reglementare post-criză – politica macroprudențială în UE

•**2011** – înființarea Comitetului European pentru Risc Sistemic (CERS), cu rol în monitorizarea sistemului financiar UE și prevenirea riscurilor sistemice

•**2013** – crearea Mecanismul Unic de Supraveghere al BCE în vederea realizării unei supravegheri bancare coordonate la nivel UE, cu accent pe zona euro

•**2011** - Recomandare CERS (nr. 2011/1) privind gestionarea riscurilor aferente acordării de împrumuturi în monedă străină

•**2011** - Recomandare CERS (nr. 2011/3) privind mandatul macroprudențial al autorităților naționale

•**2013** - Recomandare CERS (nr. 2013/1) privind obiectivele și instrumentele politicii macroprudențiale

•**2014** - Recomandare CERS (nr. 2014/1) privind stabilirea amortizorului de capital anti-ciclic, instrument macroprudențial cu rol în încetinirea expansiunii nesustenabile a creditului bancar şi în creșterea rezistenței sectorului bancar

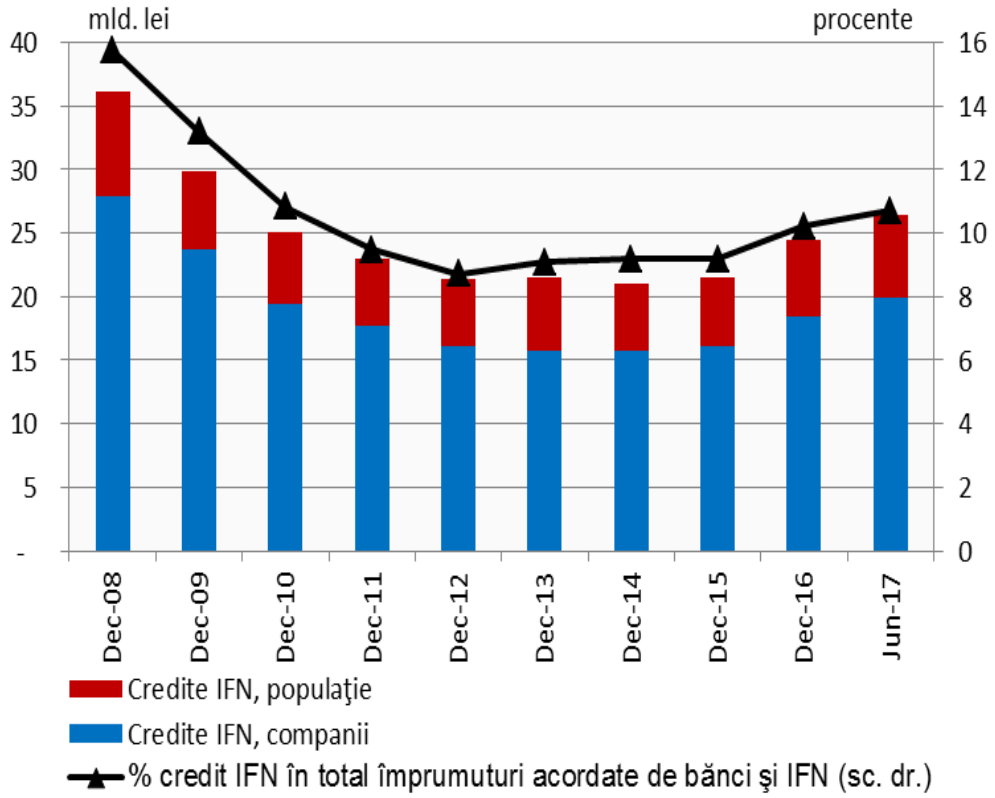
•**2016** - Recomandare CERS (nr. 2016/14) privind acoperirea lipsei unor informaţii la nivelul datelor privind creditele ipotecare și bunurile imobiliare folosite drept colateral

Re-reglementare post-criză – politica macroprudențială în România

- **2011 – impunerea de limite maxime pentru raportul dintre valoarea creditului și cea a bunului achiziţionat şi utilizat ca garanţie (60% - 85%), precum și șocuri specifice pentru determinarea limitelor sustenabile privind ponderea serviciului datoriei în venit (deprecierea monedei naţionale: 35,5% EUR, 52,6% CHF, 40,9% USD; șoc rata dobânzii: +0,6 puncte procentuale; șoc venit: -6%), faţă de condiţiile de la momentul contractării creditului**
- **2012 – extinderea măsurilor de mai sus la IFN-uri**
- **2016 – introducerea de amortizoare de capital, în linie cu recomandările şi practicile europene**

În România, creditarea acordată de către sectorul IFN s-a accelerat, iar potențialul de creștere este important…

Creditele acordate de către IFN, în funcție de sectorul instituţional

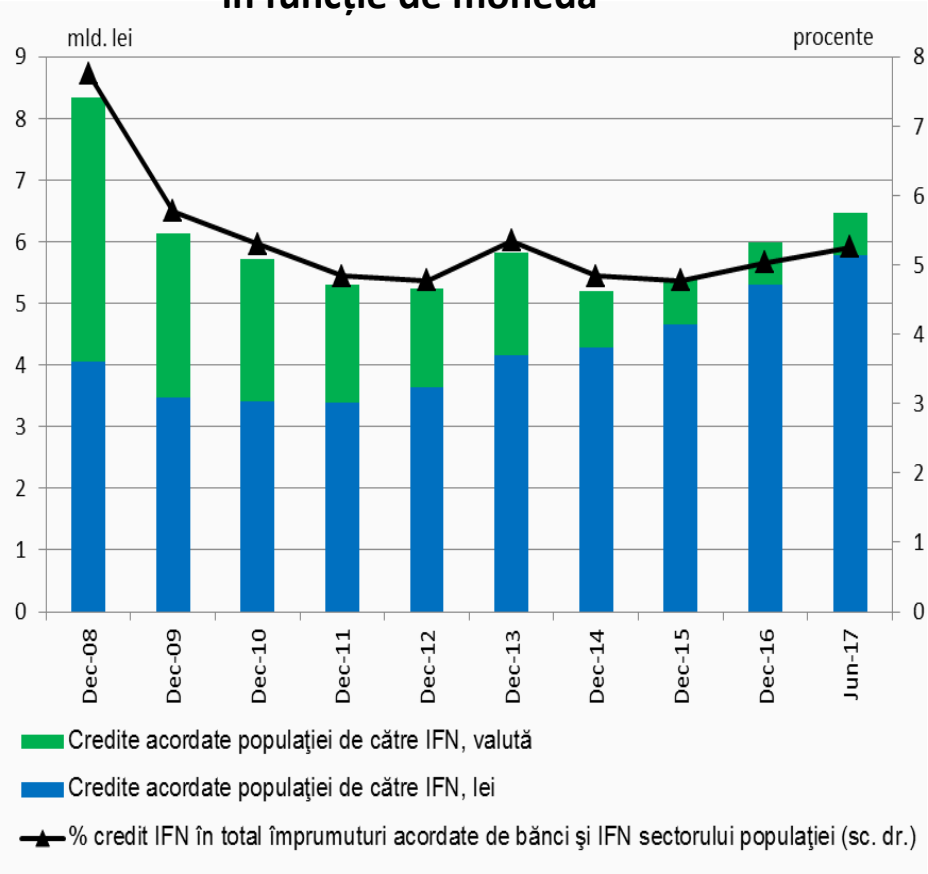

Sursa: BNR

- pentru prima dată din anul 2011, ponderea creditării IFN în total creditare a depășit 10% și este pe un trend ascendent ⟶
  - ✓ stocul de credite acordate de IFN la iunie 2017 reprezintă 11% din total credit din economie (bănci + IFN), respectiv 26,4 miliarde lei
- creditul acordat de IFN este cu 26% mai mare în luna iunie 2017 decât în luna decembrie 2014

…în special la nivelul populaţiei…

Creditele acordate populației de către IFN, în funcție de monedă

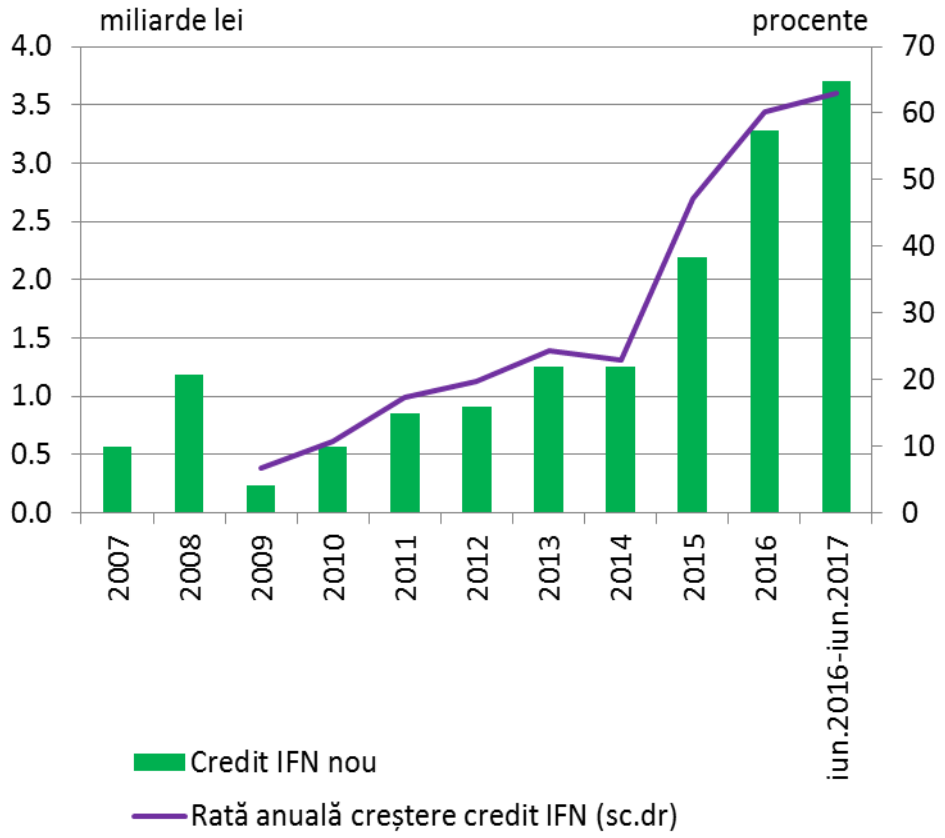

Sursa: BNR

- la nivelul populaţiei, stocul de împrumuturi acordate de IFN s-a majorat în mod constant în ultimii ani (cu aproximativ 25 la sută, în perioada decembrie 2014 - iunie 2017) , ajungând la 6,5 miliarde lei
- ponderea creditului acordat populaţiei de către IFN în total împrumuturi acordate de bănci şi IFN acestui sector este 5,3 la sută (iunie 2017) , tendința fiind de creștere

Îndatorarea populației a ajuns la un nivel care preocupă atât din perspectiva vitezei, cât și a volumului…

Creditul nou acordat de către IFN

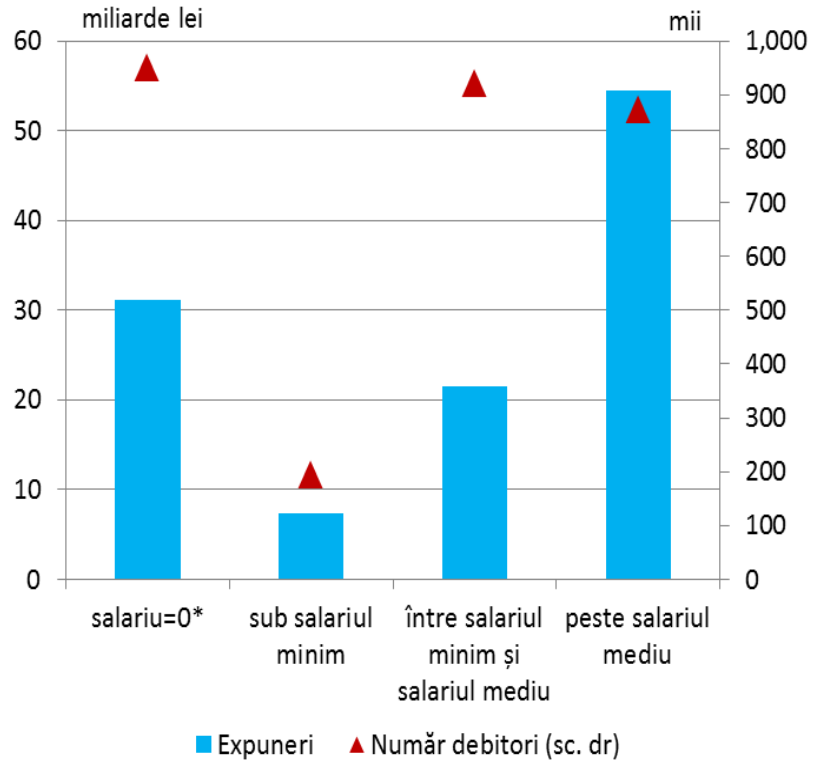
Sursa: BNR, Biroul de Credit, calcule BNR

- rata anuală de creştere* a creditului nou acordat de IFN populaţiei a fost de 63 la sută, în perioada iunie 2016 - iunie 2017
- ritmul de creştere al creditului nou în cazul IFN a fost semnificativ mai ridicat decât cel înregistrat la nivelul băncilor (20 la sută, în perioada iunie 2016 - iunie 2017)
- în acest context, îndatorarea totală a populaţiei de la bănci şi IFN a intrat într-o fază de creştere accelerată, ajungând de la 107,3 mld. lei în decembrie 2014, la 123,1 mld. lei în iunie 2017 (creştere de 15 la sută, fără a lua însă în calcul vânzările de portofolii, trecerea acestora în extrabilanțier etc.)

* rata anuală de creştere a fost calculată ca raport între fluxurile de credit nou acordate într-o perioadă de 1 an şi stocul aferent anului precedent

…iar distribuția creditului de la bănci după veniturile populației indică potențiale riscuri de supra-îndatorare a acesteia…

Distribuția după venit salarial a creditului bancar (iunie 2017)

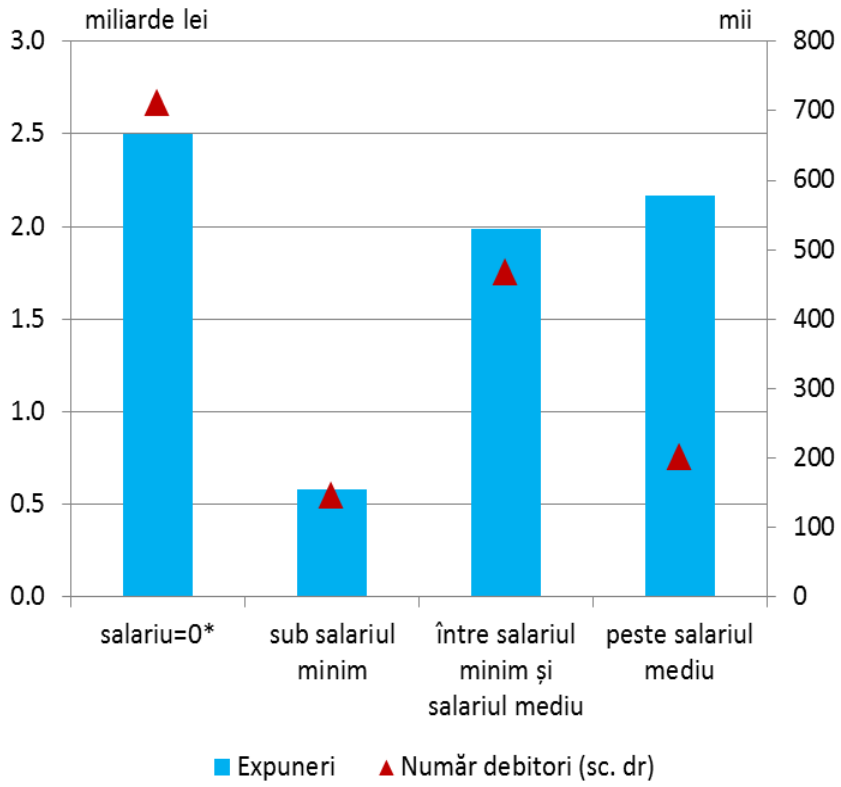
* persoane pentru care nu sunt raportate venituri din salarii

Sursa: BNR, Biroul de Credit, ANAF, calcule BNR

- persoanele cu venituri salariale reduse accesează credite bancare de valori mai reduse, dar în număr la fel de mare cu cele contractate de debitorii cu salarii peste medie
- valoarea mediană a creditului accesat de către o persoană cu salariul sub medie (dar peste minim) este de aprox. 28.000 euro pentru un credit ipotecar și aprox. 3.300 de euro pentru un credit de consum, față de aprox. 40.000 euro (mai mare cu aprox. 43 la sută), respectiv 5.500 euro (mai mare cu 67 la sută) în cazul debitorilor cu venituri peste medie
- valorile mediane ale creditului ipotecar sunt de 34.000 euro aferente persoanelor pentru care nu sunt cunoscute veniturile din salarii (dar care realizează alte categorii de venituri), respectiv 33.000 euro pentru persoanele cu venit sub salariul minim, în timp ce în cazul creditului de consum nivelul median este de aproximativ 3.300 euro (pentru ambele categorii de debitori)

…în special în cazul debitorilor cu credite de la IFN

Distribuția după venit salarial a creditului IFN (iunie 2017)

* persoane pentru care nu sunt raportate venituri din salarii

Sursa: BNR, Biroul de Credit, ANAF, calcule BNR

- persoanele pentru care nu sunt raportate venituri din salarii (dar care realizează alte categorii de venituri) au un credit de consum în valoare mediană de aproximativ 600 euro (de 2,5 ori mai mic decât al debitorilor care au salariul peste medie). Numărul acestor persoane este de 712 mii, reprezentând 46 la sută din total
- pentru persoanele care au venituri din salarii sub nivelul minim, valoarea mediană a creditului de consum este de circa 650 euro. Numărul acestor persoane este de 147 mii, respectiv 10 la sută din total
- pentru persoanele care au venituri între salariul minim şi cel mediu, valoarea mediană a creditului de consum este de circa 700 euro. Numărul acestor persoane este de 468 mii, respectiv 31 la sută din total
- pentru persoanele care au venituri peste salariul mediu, valoarea mediană a creditului de consum este de circa 1.400 euro. Numărul acestor persoane este de 202 mii, respectiv 13 la sută din total

De ce sunt necesare măsuri prudenţiale ale BNR?

- În condițiile în care:
  - evoluțiile macroeconomice viitoare au un grad ridicat de incertitudine
  - conduita politicii monetare ar putea să se modifice

  este posibil ca debitorii aflaţi la un nivel de îndatorare ridicat să se confrunte cu dificultăţi importante în onorarea serviciului datoriei

- Experiența anilor 2007-2008 arată că în perioadele de creștere economică accelerată există probabilitatea unui comportament mai lax al creditorilor și al debitorilor privind evaluarea riscurilor la care se expun

Regulamentul BNR nr. 1/septembrie 2017 pentru modificarea Regulamentului BNR nr. 20/2009 privind instituțiile financiare nebancare (1)

➢ **Modificările** vizează:

- **două noi criterii de intrare** sub supravegherea prudențială a BNR pe baza introducerii obligației de raportare privind:
  - **volumul creditelor nou acordate (mai mare de 75 mil. lei în ultimele 3 trimestre)** – surprinde activitatea creditorilor orientați către acordarea împrumuturilor pe termene scurte și foarte scurte
  - **nivelul mediu al ratelor de dobândă practicate** – relevă potențialul de acumulare a unor riscuri excesive la nivelul IFN -> intrarea în supravegherea BNR dacă sunt depășite nivelurile de mai jos:

Scadență	Nivel DAE pentru credite în lei	Nivel DAE pentru credite în valută
Până la 15 zile	> 200%	> 133%
16 -90 zile	> 100%	> 67%
Mai mare de 90 zile	> 10 x rata lombard a BNR (în prezent 32,5%)	> 6,7 x rata lombard a BNR (în prezent 21,8%)

- **necesar suplimentar de fonduri proprii** pentru IFN care acordă credite în condiții de prudență scăzută – peste ratele DAE de mai sus (numai pentru **creditele acordate după data de 1 octombrie 2017) – la nivel de 2/3 din valoarea creditelor**

Regulamentul BNR nr. 1/septembrie 2017 pentru modificarea Regulamentului BNR nr. 20/2009 privind instituțiile financiare nebancare (2)

- **Obiective:**
  - înlăturarea arbitrajului de reglementare –> practici prin care se evită de către unele IFN intrarea în sfera de supraveghere prudențială a BNR (prin metode de menținere a unui nivel scăzut al creditelor în sold, sub cel prevăzut pentru înscrierea în Registrul special, ex: vânzarea repetată a portofoliilor de credite)
  - extinderea sferei de supraveghere prudențială a băncii centrale asupra unui număr mai mare de IFN
  - asigurarea premiselor pentru îmbunătățirea gestionării riscurilor de către IFN

- **Regulamentul nu plafonează direct nivelul dobânzilor practicate de IFN, dar impune costuri de capital majorate IFN care au politică de creditare riscantă**

Direcţii de întărire a cadrului legal aferent sectorului IFN care necesită modificări la nivelul legislaţiei specifice

- **Extinderea** supravegherii prudențiale pe bază de risc a IFN prin **unificarea Registrului special și a Registrului general**

- Întărirea cerințelor existente cu privire la:
  - reputația **acționariatului**, precum și reputația și calificarea **persoanelor care asigură administrarea și conducerea** IFN
  - **unificarea nivelului capitalului minim inițial** pentru entități cu același profil de activitate în vederea creșterii gradului de acoperire de către IFN a riscurilor asumate

- Revizuirea cadrului de reglementare aplicabil IFN organizate sub forma **caselor de ajutor reciproc și caselor de amanet** ținând cont de evoluția legislației la nivelul Uniunii Europene.

În acest sens, BNR a înaintat Parlamentului scrisoarea nr.770/FG/25.08.2017.

Factorii care au condus la înregistrarea de pierderi de către instituțiile de credit (1)

- **Măsurile de ajustare economică luate de Guvern în anul 2010** au afectat capacitatea de plată a debitorilor persoane fizice, ceea ce a condus la creșterea numărului celor care au înregistrat întârzieri la plată de peste 90 zile
- Efectele crizei s-au simțit imediat și la nivelul persoanelor juridice care au înregistrat o **scădere a capacității de plată,** ceea ce a condus la **creșterea numărului firmelor rău platnice sau aflate în stare de insolvență**
- **Căderea pieței imobiliare și a valorii imobilelor aduse ca garanție la creditele acordate**

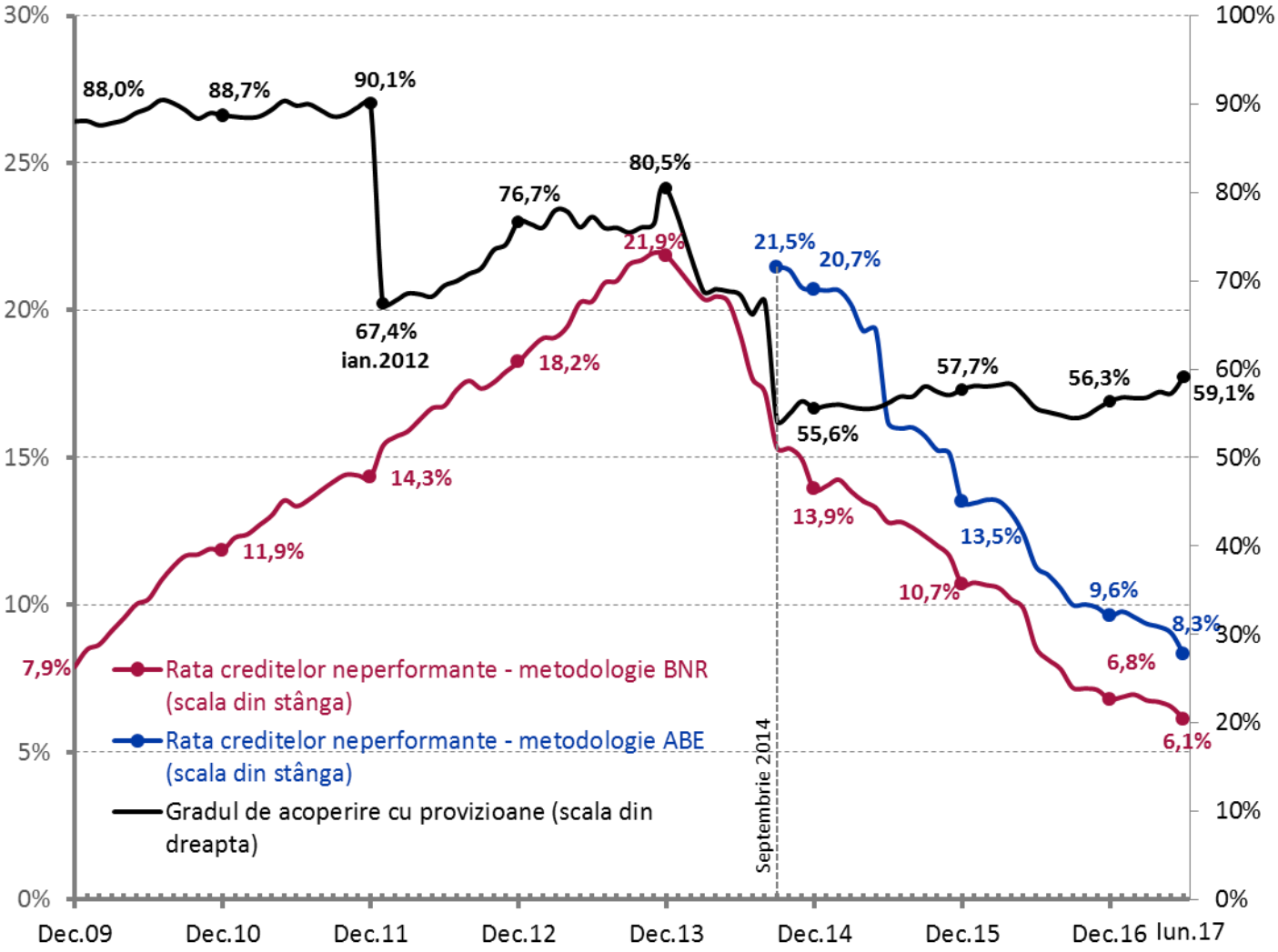

În acest context, potrivit reglementărilor prudențiale în vigoare, instituțiile de credit au fost obligate să constituie un volum semnificativ de provizioane (element al cheltuielilor băncilor).

Factorii care au condus la înregistrarea de pierderi de către instituțiile de credit (2)

- **Deosebit de aceste provizioane curente, au fost constituite provizioane suplimentare în contextul:**
  - reevaluării colateralelor, conform dispozițiilor BNR, ca urmare a scăderii valorii imobilelor aduse drept garanție și a deprecierii creditelor
  - derulării la nivelul UE a exercițiului de evaluare a calității activelor (*Assets Quality Review*) care a cuprins și portofoliul subsidiarelor din România ale unor bănci din străinătate (ex. BCR, Raiffeisen Bank, BRD, Unicredit)
- **Volumul provizioanelor constituite suplimentar a fost de:**
  - ✓ **2,7** miliarde lei în anul **2012**
  - ✓ **0,2** miliarde lei în anul **2013**
  - ✓ **3,2** miliarde lei în anul **2014**
- **Creșterea volumului de provizioane constituite a determinat majorarea costurilor băncilor și înregistrarea de pierderi pe fondul reducerii veniturilor acestora**

Rata creditelor neperformante și gradul de acoperire cu provizioane

- **Rata creditelor neperformante a înregistrat o evoluție descendentă începând cu anul 2014**
- **În contextul măsurilor întreprinse de BNR, reducerea a fost semnificativă, de la aproximativ 22% (decembrie 2013) la 8,3% (iunie 2017)**
- **Gradul de acoperire cu provizioane se încadrează în cel mai bun interval de evaluare a acestui indicator după standarde europene (peste 55%) și superior mediei UE (pagina 8 din prezentare)**

Notă: Informațiile sunt aferente doar instituțiilor de credit persoane juridice române
În septembrie 2014 a fost implementată la nivel național definiția ABE pentru creditele neperformante, atât rata creditelor neperformante cât și gradul de acoperire cu provizioane fiind calculate după metodologia ABE de la această dată.

Factorii care au condus la înregistrarea de pierderi de către instituțiile de credit (3)

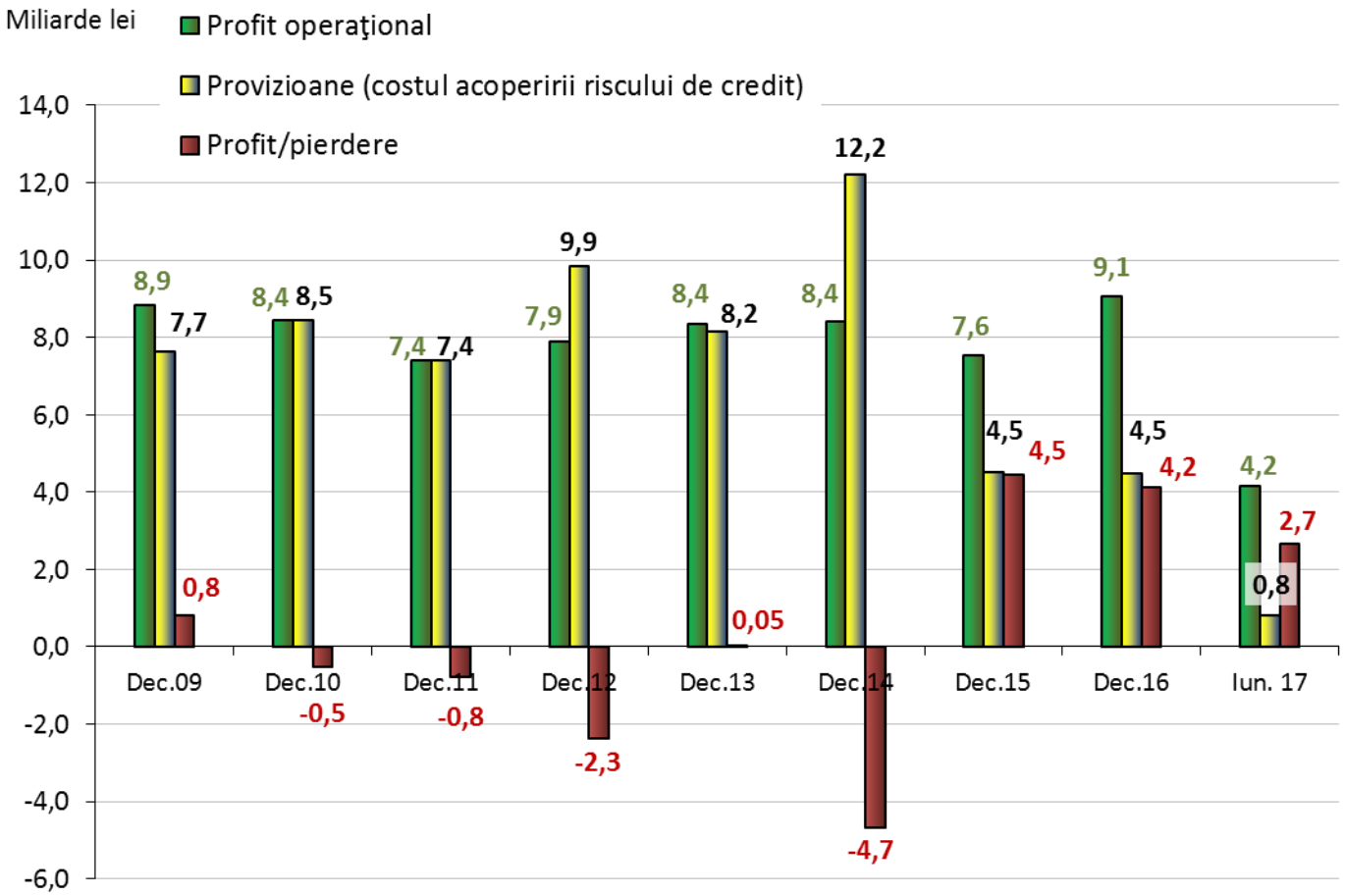
- **Pierderile înregistrate în perioada de criză, care au erodat capitalul propriu al băncilor, au fost compensate în mod corespunzător prin majorări de capital, la solicitarea BNR, de către acționari (2008- iunie 2017)**

Total, din care:		**16,7 miliarde lei**	**100%**
1)	**Aport nou de capital**	**11,6 miliarde lei**	**69,5%**
2)	**Reinvestire profit**	**3,4 miliarde lei**	**20,4%**
3)	**Alte surse de majorare***	**1,7 miliarde lei**	**10,1%**

- **Din punct de vedere prudențial, influența negativă asupra capitalurilor proprii rezultată din creșterea volumului provizioanelor a fost anulată prin majorarea capitalului social și contractarea de împrumuturi subordonate (asimilate capitalului potrivit legii) astfel încât capitalul total al băncilor s-a situat peste limitele reglementate la nivel european (corespunzător celor menționate la pag.8 din prezentare).**

*** ex. rezerve, prime, credite subordonate**

Evoluția profitului contabil și a principalelor sale componente

- **În toată perioada de criză 2010-2014, din cauza nivelului ridicat al provizioanelor, băncile au înregistrat pierderi.**
- **Începând cu 2015, după curățarea bilanțurilor, situația profitului s-a îmbunătățit**